

NSZZ „Solidarność” Region Województwo Piłskie po wprowadzeniu stanu wojennego

Po wprowadzeniu stanu wojennego w całym województwie piłskim internowano 48 działaczy „Solidarności”, których przetrzymywano najpierw we Wronkach, następnie w Gębarzewie i Kwidzynie. Internowanych we wrześniu 1982 r. umieszczono w ośrodku w Wierzchowie Pomorskim. W dniach 14 -15 grudnia 1981 r. struktury związkowe próbowały organizować strajki w ZNTK, „Polamie”, „Powogazie” i „Izolacji” w Pile. Próby te w wyniku zdecydowanych działań władz nie powiodły się. Dyrekcja i załoga „Inwestprojektu” w Pile interweniowała u wojewody w sprawie internowanego Mariana Małeckiego. W odpowiedzi na to władze odwołały dyrektora Piotra Majchrzaka. W ośrodkach internowania działacze NSZZ „Solidarność” z regionu piłskiego organizowali protesty, demonstracje, pisali petycje do władz, brali udział w głodówkach.

Pierwsze struktury podziemnej „Solidarności” w regionie organizował Jacek Ciechanowski były wiceprzewodniczący KZ „Solidarność” ZSO „Polam” w Pile, który od 13 grudnia 1981 r. ukrywał się. Stał on na czele Regionalnego Komitetu Strajkowego NSZZ „Solidarność” Piła, a następnie Regionalnej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” Piła. W jego skład wchodziły przedstawiciele największych piłskich zakładów pracy: ZSO „Polam” – Roman Nisiewicz, Jacek Lenartowicz; ZNTK – Leonard Wesołowski; PPNiG – Zdzisław Kobus; Kombinat Budowlany – Ryszard Bednarek, Ryszard Grabiec. Ciechanowski ujawnił się po zakończeniu stanu wojennego, w dniu 22 sierpnia 1983 r. Struktura ta wydawała pismo „Lech”, organizowała akcje ulotkowe, współorganizowała msze święte za Ojczyznę, akcje bojkotu wyborów i niezależnego liczenia frekwencji. Nadawała podziemne audycje „Radia Solidarność”, posiadała własne drukarnie. Z inicjatywy RKW po zamordowaniu ks. Jerzego Popiełuszki zorganizowane zostało przy kościele św. Stanisława Kostki w Pile Duszpasterstwo Ludzi Pracy.

Drugą podziemną grupę związkową zorganizował po wyjściu z internowania (4 XII 1982 r.) Franciszek Langner. Przyjęła ona nazwę Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” ZSO „Polam” w Pile. W jej skład wchodziły: Roman Nisiewicz, Czesław Kamiński, Michał Werbicki, Władysław Gornacki, Andrzej Paczyński, Jan Hnenny. Podziemne struktury polamowskiej „Solidarności” wydawały pisma „Robotnicy – Informator” (1983) oraz „Protest” (1987). Organizowano akcje ulotkowe, sieć kolportażu i własne drukarnie.

Trzecią grupę podziemia w Pile tworzyła piłska struktura „Solidarności Walczącej” zorganizowana w 1983 r. przez Jarosława Gruszkowskiego. Wydawała ona pisma „Fundamentalista” i „Informator Solidarności Walczącej”. Radę Polityczną SW Piła tworzyli: Jarosław Gruszkowski, Stanisław Przybył i Jacek Gródecki. Innym aktywnym działaczem był Mieczysław Dereziński, odpowiedzialny m.in. za techniczne organizowanie druku. Grupa prowadziła akcje ulotkowe,

kolportaż, nadawała audycje podziemnego radia. Piłska SW rozwiązała się w 1986 w wyniku nieporozumień na tle finansowych z centralą we Wrocławiu. Weszła w struktury RKW NSZZ „Solidarność”, która w tym okresie skupiała już w swoich szeregach wszystkie wcześniej wymienione grupy opozycyjne.

W dniu 22 października 1987 r. działacze piłskiej RKW Jarosław Gruszkowski i Anna Kałamoniak zostali członkami Wielkopolskiej Rady NSZZ „Solidarność”, która stawiała sobie za cel przejście do jawnej działalności związkowej. W tym samym roku Władysław Gornacki i Roman Nisiewicz weszli w skład Komisji Przestrzegania Praw i Praworządności, której przewodniczył Zbigniew Romaszewski.

Po wprowadzeniu stanu wojennego w Pile odbyła się jedna duża demonstracja. Miała ona miejsce w dn. 31 sierpnia 1982 r. RKW „Solidarność” wezwała wówczas do pieszego powrotu z pracy i składania kwiatów pod pomnikiem na Pl. Zwycięstwa. W godzinach od 14 do 16 przewinęło się przez plac kilkaset osób. Rozrzucono ulotki. Uczestnicy demonstracji byli legitymowani i spisywani przez funkcjonariuszy MO. Na łamach „Lecha” wydarzenia te opisał pod pseudonimem Janusz Lemanowicz. W l. 1982 -89 piłskie struktury podziemia w całym regionie wzywały także do uczestniczenia w dniach patriotycznych rocznic w mszach św. za Ojczyznę i składania kwiatów przy krzyżach misyjnych. Zazwyczaj w kilkunastu ośrodkach regionu działania takie powodziły się. W okresie tym w całym regionie organizowane były akcje ulotkowe, kolportowano pisma drugiego obiegu. Do najgłośniejszych akcji protestacyjnych w pierwszych miesiącach stanu wojennego na terenie województwa piłskiego należała akcja działaczy podziemnych struktur NSZZ „Solidarność” z Trzcianki: Stanisława Przybyła, Witolda Wiśniewskiego, Władysława Graconia, Stefana Graconia. W nocy 15 maja 1982 r. na szosie wylotowej z Trzcianki do Czarnkowa wymalowali hasła solidarnościowe, nad jezdnią zaś przeciągnęli drut na którym powiesili wrony. Wszyscy zostali skazani z dekretu o stanie wojennym, Przybył na 4 lata, pozostali na 3 lata pozbawienia wolności.

W roku 1987 działacze RKW NSZZ „Solidarność” Piła, oficjalnie jako inicjatywa obywatelska, zwrócili się do władz miasta o zgodę na demonstrację przeciwko hałasowi związanemu z lotami odrzutowców na piłskim lotnisku wojskowym, natomiast w 1989 organizowano w Pile i regionie manifestacje przeciwko budowie elektrowni jądrowej w Klempiczu.

W l. 1982 -89 ważnym miejscem wsparcia dla piłskiego podziemia w regionie piłskim był Kościół Katolicki. Wśród wyróżniających się księży należy wymienić: ks. Stanisława Styrnę SDB z Piły, ks. Stanisława Salamonowicza SDB z Piły, ks. Czesława Hałgasa MS z Trzcianki, ks. Leona Jarmuża z Morzeza k. Kaczor, o. Stanisława Padewskiego OFM Cap z i o. Augustyna Listwana OFM Cap z Piły. W Pile przy parafii św. Rodziny i w Trzciance przy parafii św. Jana Chrzciciela organizowano Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej. W dniu 14 grudnia 1982 r. przy parafii św. Rodziny zainaugurował swoją działalność Diecezjalny Komitet Pomocy - Region Piła, który objął opieką prawną i materialną prześladowanych i ich rodziny w całym regionie. W Trzciance w 1983 r. zorganizowano Bibliotekę Parafialną, która w 1988 r. przejęła i udostępniła czytelnikom zbiory tzw. „Biblioteki Latającej”, liczące około 500 pozycji wydanych w drugim obiegu. Po wprowadzeniu stanu wojennego w większości parafii na terenie województwa piłskiego prowadzono akcje charytatywne -

rozdzielanie darów z państwa zachodnich.

W dniu 2 kwietnia 1989 r. w siedzibie KIK-u przy parafii św. Rodziny odbyło się pierwsze spotkanie Regionalnego Komitetu Obywatelskiego Krajny, Ziemi Nadnoteckiej i Pałuk. W prace komitetu zaangażowali się przedstawiciele kilkunastu niezależnych środowisk regionu. Przewodniczącym RKO został Justyn Wardalski. W czasie kampanii wyborczej RKO w Pile wydawał pismo „Głos Wolny”. W wyborach do sejmu kandydaci KO „Solidarność” otrzymali w województwie pilskim 2 mandaty do sejmu (Kazimierz Błaszczyk, Lech Kozaczko) i jeden do senatu (Zdzisław Nowicki). Piła była jedynym miejscem w Polsce, gdzie senatorem został kandydat spoza Komitetu Obywatelskiego – Henryk Stokłosa, który w II turze wyborów pokonał Piotra Baumgarta. W dniu 29. 11 1989 r. na II posiedzeniu RKO jego wiceprzewodniczącymi zostali: Zygmunt Kufel, Marian Małecki, sekretarzem Maria Skowyra, skarbnikiem Zbigniew Miłostan. Po wyborach czerwcowych wydawano „Biuletyn Regionalnego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Krajny, Ziemi Nadnoteckiej i Pałuk”.

W roku 1989 zaczęły odradzać się struktury regionalne i zakładowe NSZZ „Solidarność”. Nie przyjęły one jednak formy masowej, jak w roku 1980. Nowym przewodniczącym Zarządu Regionu został w roku 1989 wybrany Stanisław Oskierko z Trzcianki.

ks. Jarosław Wąsowicz SDB

Rozdziały

Mapa Regionów NSZZ „Solidarność”

Kalendarium